

Asia: VN/2037/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Muodostaako ehdotettava asiakastietolaki selkeän, yhdenmukaisen ja ymmärrettävän kokonaisuuden?

Ei. Kerro, miten sääntelyä tulisi kehittää? [Kokonaisuus on epäselvä. Historiallisen sosiaali- ja terveyspalvelualojen lakien yhteensovittamiseen tarvitaan paljon koulutusta jotta viranomaiset ymmärtävät ja hahmottavat asiakokonaisuuden ja asioiden välisen yhteyden. Laki on kirjoitettu organisaatio- ja järjestelmälähtöisesti. Asiakkaan on vaikea ymmärtää vaikeaselkoista, luvanvaraisuuksiin ja rajoituksiin liittyvää asiakokonaisuutta. Asioiden ymmärtämisessä auttamiseksi tarvitaan paljon viranomaistyötä.]

Onko vaikutusten arviointi riittävän laaja ja onko vaikutukset mielestänne oikein arvioitu?

Taloudelliset vaikutuksen

Ei. Perustelut: [ICT- järjestelmät vaativat suuria muutoksia sekä jatkuvaa ylläpitoa ja niitä kehitetään jatkuvasti. Kustannuksia ei pysty arvioimaan luotettavasti. Jo nyt järjestelmien toimivuus on epävarmaa, mikä haittaa työntekoa.]

Vaikutukset kansalaisten asemaan

Ei. Perustelut: [Asiakokonaisuus on laaja ja monitulkintainen mistä johtuen sen hahmottaminen ja ymmärtäminen kokonaisuutena ei vaikuta tulleen arvioiduksi riittävällä tasolla.]

Lapsivaikutukset

-

Vaikutukset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajien ja apteekkien toimintaan

-

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Ei. Perustelut: [Viranomaisnäkökulmasta asian ymmärtäminen vie aikaa ja vaatii paljon koulutusta. Tällä on välillinen vaikutus asiakkaisiin ja potilaisiin sillä he eivät saa tarvitsemansa neuvontaa ja ohjausta asiakaspalvelutilanteissa.]

Tietosuojavaikutukset

Ei. Perustelut: [Työskentely on moniammatillista soten, kasvatus- ja opetustoimien, te-palvelujen jne kanssa. Jotta asiakastieto liikkuu, tarvitaan GBDR-mukainen suostumus, joka on yksilöity, tietoinen, vapaaehtoinen ja yksiselitteinen tahdonilmaisu. Tätä ei lain valmistelussa ole huomioitu.]

Soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön (2 §)

Onko ehdotettavan asiakastietolain suhde muuhun lainsäädäntöön selkeä?

Ei. Perustelut: [Osa muista laeista jää voimaan jolloin suhde muihin lakeihin jää epäselväksi ja epämääräiseksi monilta osin.]

Onko asiakastietojen käsittelyä koskevien yleisten periaatteiden soveltaminen kaikkiin asiakastietojen käsittelyn käyttötarkoituksiin kannatettava?

Ei. Perustelut: [Tätä on hyvä vielä tutkia. Asiakas omistaa asiansa ja asiointinsa. Laki on kirjoitettu järjestelmälähtöisesti jolloin tätä asiakkaan näkökulmaa ei ole huomioitu.]

Määritelmät (3 §)

Ovatko määritelmät selkeät ja ymmärrettävät lain soveltamisen näkökulmasta?

Kyllä

Pitäisikö pykälään lisätä määritelmiä?

-

Asiakastietojen käsittelyä koskevat yleiset periaatteet (2 luku)

Onko 2 luvun sääntelyehdotus kokonaisuutena selkeä, ymmärrettävä ja johdonmukainen?

-

Onko salassapitoa ja sivullisuutta koskeva sääntely selkeä ja ymmärrettävä?

-

Onko asiakkaan tietosuojasetuksen mukaisiin oikeuksien rajoittamisen sääntelyä selkeää, ymmärrettävää ja oikeasuhtaista?

Ei. Perustelut: [§12 ei ole selkeä siltä osin mitä käsittelyn rajoittamisella tarkoitetaan. Asiakas ei voi rajoittaa kirjaamista ja säilyttämistä, mutta hänellä pitää kuitenkin olla oikeus valita missä asioinnissa hänen asioitaan käsitellään. Arjessa kirjausten sisältö on erittäin merkityksellistä asiakaskuvan ja viranomaisen käsityksen asiakkaasta muodostumisessa. Kaikki tieto ei ole merkityksellistä, osa tiedosta on turhaa ja se voi vaikuttaa asiointiin toisessa sote-palvelussa negatiivisesti.]

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen rekisterinpito (3 luku)

Sosiaalihuollon yhteydessä laadittavat potilasasiakirjat tallennettaisiin potilasrekisteriin ja niitä käsiteltäisi samoin kuin muitakin potilastietoja. Onko ehdotus mielestänne kannatettava?

Ei. Perustelut: [Yhden yksikön eri työntekijät eivät voi kirjata eri järjestelmiin eikä kahteen eri järjestelmään. Käytännön työn sujuvuuden näkökulmasta ajatus on mahdoton.]

Voitte esittää tässä myös muita näkemyksiä lakiehdotuksen sosiaalihuollon yhteydessä laadittavien potilasasiakirjojen käsittelyä koskevaan sääntelyyn

-

Onko palvelunantajan muutostilanteisiin liittyvä sääntely selkeää ja ymmärrettävää?

-

Näkemyksiänne muutostilanteisiin liittyvän sääntelyn toteutettavuuteen?

-

Onko palvelunantajan toiminnan päättymiseen liittyvää selkeää ja ymmärrettävää?

-

Näkemyksiänne toiminnan päättymiseen liittyvän sääntelyn toteutettavuuteen?

-

Asiakasasiakirjojen käsittelyä koskevat periaatteet (4 luku)

Onko 4 luvun sääntelyehdotus kokonaisuutena selkeä, ymmärrettävä ja johdonmukainen?

Ei. Perustelut: [Jatkossa jokainen kirjaa omaan rekisteriinsä tai järjestelmäänsä vain välttämättömät asiakastiedot. Kirjaamisen tapa ja taso on kirjavaa eikä kertakirjaaminen toteudu. Niin ikään rakenteinen kirjaaminen ei toteudu, mistä johtuen tilannekuvien muodostaminen moniammatillisesta työstä ei ole mahdollista. Koska Omakantaan tallentuvat samat asiat eri nyansseilla sosiaali- ja terveyspalveluista jolloin asiakkaan tilanteen kokonaiskuva pysyy pirstaleisena.]

Onko sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasrekistereitä koskeva sääntely (18 §) selkeä ja ymmärrettävä?

Ei. Perustelut:

Näkemyksiänne rekistereitä koskevan sääntelyn toteutettavuuteen?

-

Onko alkuperäisten asiakirjojen säilyttämistä koskeva sääntely selkeä ja ymmärrettävä?

-

Näkemyksiä säilyttämistä koskevan sääntelyn toteutettavuuteen?

Kyberturvallisuuden näkökulmasta arkistointi ja tallentaminen yhteen keskeiseen paikkaan herättää huolta. Onko muita mahdollisuuksia kartoitettu?

Potilasasiakirjat (5 luku)

Onko 5 luvun sääntelyehdotus kokonaisuutena selkeä, ymmärrettävä ja johdonmukainen?

-

Onko potilasasiakirjojen periaatteita koskeva sääntely (27§) selkeä ja ymmärrettävä?

-

Onko alaikäisen päätöskykyä koskevia merkintöjä koskeva sääntely (33 §) selkeä ja ymmärrettävä?

Ei. Perustelu: [Viranomaisen vastuu arvioida nuoren/ 12-vuotiaan kyvystä päättää sellaisista asioista, jotka tuottavat aikuiselle hankaluutta, on ongelmallinen.]

Sosiaalihuollon asiakasasiakirjat (6 luku)

Onko 6 luvun sääntelyehdotus kokonaisuutena selkeä, ymmärrettävä ja johdonmukainen?

Ei. Perustelut:

Tulisiko sääntelyä soveltaa myös terveydenhuollon palveluissa toimivien sosiaalihuollon ammattihenkilöiden kirjaamiseen (esim. sairaaloiden terveyssozialityö)?

Kyllä, ehdottomasti. Terveydenhuollon asiakkaana ollessa henkilölle tehtävä palvelutarvearvio ja asiakassuunnitelma sujuvoittavat ja yhdenmukaistavat asiakkaan tarinan, hänen saamansa palvelun laatua ja yhdenmukaisuutta. Nykykäytännön mukaan terveydenhuollossa ei tehdä suunnitelmallista työtä, joten asiakkaan polku alkaa vasta kotiutumisen jälkeen jolloin merkittävä osa tietoa jää katveeseen. Myöskin palvelujen aloittaminen viivästyy kun tietoa aletaan keräämään vasta sitten kun asiakas tulee sosiaalihuollon asiakkuuteen kunnassa/hyvinvointialueella.

Kirjaaminen monialaisessa yhteistyössä (7 luku)

Onko 7 luvun sääntelyehdotus kokonaisuutena selkeä, ymmärrettävä ja johdonmukainen?

Kyllä

Tiedonsaantioikeus ja tietojen luovuttaminen (8 luku)

Onko 8 luvun asiakkaan tiedonsaantioikeutta koskeva sääntelyehdotus kokonaisuutena (48 §- 52 §) selkeä, ymmärrettävä ja johdonmukainen?

-

Onko asiakkaan oikeutta määrätä tietojensa luovutuksista koskeva sääntelyehdotus kokonaisuutena (53 § -55 §) selkeä, ymmärrettävä ja johdonmukainen?

Ei. Perustelut: [Miten tämä toteutuu heikoimmassa asemassa olevien kohdalla, ne henkilöt jotka eivät kykene ymmärtämään pitkäkestoisen luovutusluvan ja palvelukohtaisen GBDR:n eroa]

Onko asiakastietojen luovuttamista muille palvelunantajille ja viranomaisille koskeva sääntelyehdotus (56 § - 63 §) kokonaisuutena selkeä, ymmärrettävä ja johdonmukainen?

-

Onko mielestänne kannatettavaa, että asiakastietoja saisi luovuttaa palvelunantajien ja terveydenhuollon rekisterien välillä käyttötarkoituksensa mukaisesti lain perusteella luovutuslupaa edellyttäen?

-

Onko mielestänne kannatettavaa, että asiakastietoja luovutettaisiin palvelunantajien välillä ensisijaisesti Kanta-palvelujen välityksellä?

Ei. Perustelut

Onko rajat ylittävää tiedonvaihtoa koskeva sääntely (60 §) selkeä ja ymmärrettävä?

-

Onko potilastietojen luovuttamista kliiniseen lääketutkimukseen ja muuhun lääketieteelliseen tutkimukseen koskeva sääntely (61 §) selkeä ja ymmärrettävä?

-

Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmät (2 osa)

Onko tietojärjestelmiä tietoturvallisuutta ja tietojärjestelmien valvontaa koskeva sääntely selkeä ja ymmärrettävä?

-

Onko mielestänne kannatettavaa, että tiedonhallintapalvelua laajennettaisiin niin, että sen kautta voidaan luovuttaa aiemmin säädettyjen keskeisten potilastietojen lisäksi muita potilasasiakirjamerkitöjä sekä tiedonhallintapalvelun sääntely mahdollistaisi myös reseptikeskukseen tallennettujen lääkitystietojen yhteenvetojen luovuttamisen?

-

Onko mielestänne kannatettavaa edellyttää tietojärjestelmiä asentavan, ylläpitävän ja päivittävän henkilön luotettavuuden varmistamista tiedonhallintalain 12 §:ssä tarkoitetulla tavalla, jos henkilö tehtävissään pääsee näkemään asiakastietoja (77 § tietoturvasuunnitelma, 1 momentin kohta 7)?

-

Onko mielestänne kannatettavaa, että ammattilaisen käyttöliittymä (Kelain) voisi toimia lääkemääräysten laatimisen varajärjestelmänä häiriötilanteissa?

-

Onko mielestänne kannatettavaa, että Kelalle lisätään oikeuksia liittyen lokivalvontaan ja verkonvalvontaan sekä Kanta-palveluihin tallennettavien asiakirjojen tietorakenteiden laadunvarmistukseen?

-

Maksut

Näkemyksiänne yhteentoimivuuden testaukseen ilmoittautumisesta perittävästä maksusta?

-

Siirtymäsäännökset 102 §

Hyvinvointitietojen luovuttaminen Omatietovarannosta palvelunantajille 1.1.2024 mennessä ehdotuksen 73 §:n 2 momentin mukaisesti

Ei. Perustelut: [Tietojärjestelmiä on käytössä lukuisa määrä ja jo nyt käytössä olevien kohdalla uuteen versioon siirtyminen on aina kestänyt arvioitua kauemmin. Näin ollen arvioidut siirtymäajat ovat täysin riittämättömiä. Lisäksi järjestelmien yhteensopivuus on satunnaista. Ohjelmien päivitysten yhteydessä järjestelmät kaatuvat mikä heikentää asiakas- ja potilasturvallisuutta sekä asiakaspalvelua. Tämä koskee yleisesti siirtymäsäännöksiä.]

Kaikkiin asiakas- ja potilastietoihin kohdistuvaa kiellon ja työterveyshuoltoon kohdistuvan kiellon soveltaminen 1.1.2024 mennessä ehdotuksen 54 §:n 2 momentin mukaisesti viimeistään 1.1.2024

-

Asiakastietojen luovuttaminen suostumuksen perusteella 57 §:n mukaisesti (erityisesti luovutukset sosiaali- ja terveydenhuollon väliset luovutukset Kanta-palveluista) viimeistään 1.1.2024

Ei. Perustelut: [Kanta-palvelujen on ajateltu toimivan läpäisyperiaatteella kaiken tiedon välittämisessä. Siirtymäaika on täysin riittämätön jotta kaikki järjestelmät yhtäaikaisesti voisivat toimia asiakastietojen luovuttamisessa alustana.]

Potilastietojen luovuttaminen asiakastietovarannosta asiakkaille hyvinvointisovelluksiin avulla asiakkaille 48 §:n 2 momentin mukaisesti viimeistään 1.12.2023

-

Sosiaalihuollon asiakastietojen luovuttaminen asiakastietovarannosta asiakkaille hyvinvointisovelluksiin viimeistään 1.5.2025.

-

Luovutukset toisille palvelunantajille ja terveydenhuollon rekisterien välillä lain perusteella edellyttäen luovutuslupaa 58 §:n 1 momentin mukaisesti viimeistään 1.1. 2026 alkaen

-

Potilastietojen luovuttaminen ulkomaille Kanta-palveluista ehdotuksen 60 §:n mukaisesti viimeistään 1.1.2025 mennessä.

-

Ammattilaisen käyttöliittymän (Kelain) käyttö lääkemääräysten laatimisen varajärjestelmänä 75 §:n 2 momentin mukaisesti viimeistään 1.1.2026.

-

koulupsykologien laatimat asiakirjat viimeistään 1.3.2025

-

Sosiaalipalveluiden yhteydessä annettaviin terveystalvaeluihin liittyvät potilasasiakirjat viimeistään 1.10.2026

-

Ajanvarausasiakirja asiakkaalle ilmoitettavista terveydenhuollon ajanvarauksista, seulontatutkimuksista syntyvät laboratoriotulokset, ajoterveyteen liittyvät todistukset ja lomakkeet, tapaturmiin ja ammattitauti-ilmoitukseen liittyvät todistukset ja lomakkeet, lääkärintlausunto terveydentilasta T-todistus, lääkärintodistukset C ja TOD sekä jäljennös kuolintodistuksesta viimeistään 1.10.2026

-

Hoitotyön päivittäismerkinnät viimeistään 1.10.2029

-

Seulontatutkimuksista syntyvät kuvantamistutkimukseen liittyvät asiakirjat, säteilyrasitustiedot, video- ja äänitallenteet sekä näkyvän valon kuvat ja suun terveydenhuollon yksiköiden tallentamat kuvat sekä muut kuvat viimeistään 1.10.2029

-

Lastensuojelun palvelutehtävässä ja koulukuraattorin palvelussa syntyvät asiakirjat viimeistään 1.3.2025

-

Vammaispalvelujen palvelutehtävässä syntyvät asiakasasiakirjat viimeistään 1.9.2025

-

Päihdehuollon palvelutehtävässä syntyvät asiakasasiakirjat viimeistään 1.3.2026

-

Perheoikeudellisten palvelujen palvelutehtävässä syntyvät asiakasasiakirjat viimeistään 1.9.2026

-

Kaikissa palvelutehtävissä syntyvät video- ja äänitallenteet viimeistään 1.10.2029

-

Säilytysaikaliite

Ovatko ehdotettavat potilasasiakirjojen säilytysajat asianmukaiset?

-

Jos vastasit ei, miltä osin säilytysaikaa pitäisi muuttaa ja miten? Perustele ehdotuksesi.

-

Ovatko ehdotettavat muita potilastietoja sisältävien asiakirjojen säilytysajat asianmukaiset?

-

Jos vastasit ei, miltä osin säilytysaikaa pitäisi muuttaa ja miten? Perustele ehdotuksesi.

-

Ovatko ehdotettavat biologista materiaalia sisältävien näytteiden ja elinmallien säilytysajat asianmukaiset?

-

Jos vastasit ei, miltä osin säilytysaikaa pitäisi muuttaa ja miten? Perustele ehdotuksesi.

-

Ovatko ehdotettavat sosiaalihuollon asiakasasiakirjojen säilytysajat asianmukaiset?

-

Jos vastasit ei, miltä osin säilytysaikaa pitäisi muuttaa ja miten? Perustele ehdotuksesi.

-

Ovatko ehdotettavat muita luovutustenhallinnan asiakirjojen ja lokitietojen säilytysajat asianmukaiset?

-

Jos vastasit ei, miltä osin säilytysaikaa pitäisi muuttaa ja miten? Perustele ehdotuksesi.

-

Liitelait

Onko ehdotus mielestänne kannatettava?

-

Ovatko siirtymäajat riittävän pitkät?

-

Onko ehdotus mielestänne kannatettava?

-

Onko ehdotus kannatettava?

-

Muita näkemyksiänne ja huomioita liitelakeihin

-

Katainen Päivimaria
Ptky Karviainen